

Maaretta Tukiainen

Nukkevaimo, leikkikalua ja muita lemmikkieläimiä

– Fiktiivinen dokumentti erästä lastenhuoneesta

1. näytös: Nuken syntymä

Nukke: ihmisen muotoinen lelu. Nykysuomen sanakirja.

Naisen elämä on uskomattoman monin tavoin leluelämää, leluihin kiedottua. Sekä sananmukaisessa että metaforisessa merkityksessä. Ajatellaanpa vaikka syntymää. Kun lapsi syntyy, sen kasvonmuodot merkitään: tuo on samaa muotoa kuin isomummulla; tuo tuossa ilmettyä Siskoa, silläkin oli isot sieraimet, ja kuka se kulmien alta kurtistelee, ellei Veli!

Jos lapsi on tyttö, ei mene kauan kuin söpö ja soma alkavat vilahdella kuvauksissa. Kaunista ja herttaistakin kuulee toisteltavan – aina siihen asti kunnes parempi ilmaus keksitään.

Jos tyttö on pieni ja kaunis, se keksitään hyvinkin nopeaan. ”Kuin nukke!” huokaavat mummit yhdestä suusta.

Niin alkaa tytön elämä. Nukkena.

Tarkemmin ajateltuna nukkenelämä on kuitenkin alkanut paljon aikaisemmin. Jo ennen varsinaista syntymää on valmiiksi varatun pinnasängyn luona tapahtunut kummia. Vaivihkaa päiväpeiton päälle on kertynyt kokonainen vuori niitä: Varta vasten tehtyjä. Siskon Vanhoja. Tädin tuomia. Niitä joilla leikitään.

Jos lapsi on tyttö, mitä luultavimmin Niiden joukossa on myös nukkeja. Mollamaijoja, nallekarhuja ja vauvanukkeja. Karvaisia, räsyisiä, kiiltäviä. Ei kuitenkaan vielä barbeja tässä vaiheessa.

Ne tulevat vasta myöhemmin, sitten kun Nukke on oppinut, että vaipat voivat olla kova juttu, mutta tärkempää kuin mikään muu on vaihtaa vaatteita.

Kun Nukke on oivaltanut sen, se on valmis barbiin.

2. näytös: Nukke vaihtaa barbiin

Tyttö: naispuolinen henkilö, joka ei ole vielä saavuttanut sukukypsyyttään. Myös nuori naimaton nainen. Nykysuomen sanakirja.

Tässä vaiheessa Nukke on vielä tyttö.

Kun Nukke menee kouluun, se oppii, että koulussa ei leikitä. Leikki on vaarallista, koska se tuo iloa ja nautintoa ja ennen kaikkea häiritsee työntekoa.

Niinpä leluja ei saa tuoda kouluun, eikä niillä varsinkaan saa leikkiä. Nukke oppii, että leikissä on jotain perustavanlaatuisesti arveluttavaa.

Barbi syntyy vuonna 1959, hetkenä jona lapsuus ensimmäistä kertaa loppuu selvästi ennen aikuisuutta, ja väliin tunkeutuu vastakeksitty aika, nuoruus.

Kun barbi kaartaa Nuken elämään, se on Tapaus, sillä vaihtaessaan barbiin Nukelle alkaa pikku hiljaa valjeta, mikä siitä itsestään jonain päivänä tulee kuluttamalla, ostamalla ja laittautumalla. Sanalla sanoen: tuottamalla. Nainen. Kammatessaan ja pukiessaan barbiaan Nukke oppii, mikä barbista tekee kauniin, millaisista osista sen naiseus on koottu.

Äärimmäisenä kulutuspinna barbi on tietenkin paradoksi. Sen pinta ei kulu, vaikka siihen kulutettaisiin minkälaisia summia. Mitä enemmän siihen kulutetaan, mitä enemmän sen pintaa kiilloitetaan, sitä muovisemmalta se näyttää. Ja mitä muovisemmalta se näyttää, sitä barbimpi se on: kulumaton, eho – ja muovia.

Onko barbi siis Nuken loppu? Ajatteleeko se nyt, että tosinaisuus asuu ruumiin pinnassa ja mitä ”pinnallisempi” se on eli mitä enemmän sen pintaan on kiinnitetty ajatuksia ja nähty vaivaa, sitä syvemmin nainen siitä tulee? Eikö Nuken itsensä kannalta olisi parempi, jos se tyytyisi kylvettämään vauvanukkeja, joiden pinnallisin kohta on navan seudulla, jossa muovi sukeltaa vaipan uumeniin?

Samastuipa Nukke barbiin tai ei, jossain vaiheessa se joutuu avioliittomarkkinoille. Viimeistään tässä vaiheessa se havaitsee olevansa tavara, jonka arvo määräytyy ensi-sijaisesti tuoreuden ja koskemattomuuden perusteella. Kuka nyt käytettyä tavaraa ostaisi!

Jälleen kerran Nukke on siis kohdannut paradoksin. Mitä enemmän se on rasvannut, puunannut, värjännyt ja maalannut, sitä tuoreemmalta ja houkuttelevammalta sen ajatellaan näyttävän. Mitä enemmän se on pintaansa kuluttanut, sitä koskemattomampi siitä toisaalta tulee. Kerros kerrokselta sen kasvojen ja maailman väliin kehittyvä kelmu paksunee. Pian se ei enää itsekään pysty erottamaan kahta pintaansa, alkuperäistä ja tuotettua. Onko barbi syössyt Nuken perikatoon?

Ei toki. Ymmärtääksemme tämän meidän on katsottava barbia pintaa syvemmälle.

3. näytös: Ken on maassa kaunehin

Leikkikalua: Varta vasten valmistettu esine, jolla voi leikkiä. Nykysuomen sanakirja.

Oletetaan, että Nukke päätyy markkinoilta Nukkekotiin. Nukkevaimona se saa jatkaa siitä, mihin ennen barbiin vaihtamista jäi: vauvanukkeja tulee yksi toisensa jälkeen, samoin vaippoja vaihdettavaksi. Kylvettämisestä ei tule loppua, ostoksille ei yleensä ole aikaa lähteä ja silloin kun on, enin aika kuluu hintavertailuun: Pampers, Libero vai K-kaupan sinivalkoinen.

Toisin on barbilla. Se voi käyttää kaiken aikansa huvitteluun, shoppailuun ja juhlimiseen. Se voi juosta kutsuilla ystävänsä Midgen kanssa ja laittaa naamaansa puoli päivää. Sillä ei ole kiire minnekään.

Lisäksi sillä on tietenkin Ken, niin sanottu poikaystävä, jolla se, niin ikään, voi huvitella mielensä mukaan. Leikkiä. Mitä ilmeisimmin barbi on oman leluelämänsä kuningatar, ja Ken sen leikkikalua.

Olisiko Nuken kannattanut kannattanut valita toisin? Olisihan se barbin

Barbien leikkikalut?
Kuva: Tapio Mäkelä.

esimerkkiä noudattamalla saanut mitä ilmeisimmin paremman elämän. Itsenäisen, vapaan ja nautinnollisen.

Aivan ilmeisesti barbi liittyy kysymykseen nukkien seksuaalisuudesta. Siihen miten pieni leikkijä kokee nukkensa sukupuolen. Voisi olettaa, että kurvikas barbi johdattaisi rinnan mitalla myös lapsen ajatukset lääkärileikkien suuntaan, ainakin ennemmin kuin se vaippoihin kapaloitu vauva.

Mutta miten on? Ajatteleeko lapsi nukkea samalla tavalla kuin aikuinen; oikeaa elämää edustavana sijaisena, joka tästä johtuen ainakin mielikuvituksessa sisältää mahdollisuudet kaikkeen siihen mihin niin sanottu oikeakin elämä? Ja jos ei, millaisena hän näkee nukan suhteessa omaan sukupuoleensa ja siihen, miksi hän kuvittelee itsensä tulevan?

4. näytös: Aito Tavara

Tavara: tiettyä tarkoitusta varten valmistettu esine. Nykysuomen sanakirja.

Noin viiden vanhana Nukella oli useita tyttövauvanukkeja ja yksi barbi. Tyttönuket olivat leveästi kuomuvaunuissa ja vaihtoivat vaatteita päivittäin. Barbi sen sijaan asui leluvarastossa sängyn alla, jalat niskan yli taivutettuna. Häpäistynä, päällään se ainoa vaatekerta, joka sillä oli saapuessaankin ollut.

Samoihin aikoihin barbin kanssa oli lastenhuoneen kirjahyllyyn ilmestynyt vihreäkantinen kirja. Kirja oli sikäli mielenkiintoinen että se oli ainoa, jota mummi ei suostunut lukemaan. Näin jälkeen päin sitä ei lainkaan ihmettele. Sen sarjakuvahahmot esittivät sangen seikkaperäisesti sen, miten vauvat saivat alkunsa.

Ei liene sattumaa, että juuri samoihin aikoihin tapahtui lastenhuoneessa raiskaus.

Hetken mielijohteesta Nukke otti käteensä nuppineulan ja tökki kahden suloisimman vauvanukkensa alapään täyteen reikiä. Miksi?

Luultavasti Nukke sai teostaan outoa nautintoa ja tajusi olevansa vihreäkantisen kirjan jäljillä. Kenties hän kuvitteli olevansa mies ja tunkeutuvansa nukkensa sisään. Tai ehkä kyseessä oli vain lapsille tyypillinen sadistinen päähänpisto, samaa alkuperää kuin ne, joiden päätteeksi kärvennetään muurahaisia suurennuslasilla tai revitään karpäsiltä siivet. Tai sitten Nukke ahdisti vauvanuken näennäinen sukupuolettomuus, ja hän silkkaa uteliaisuuttaan yritti saada selvää sen anatomiasta, päästä pintaa syvemmälle.

Olennaista tässä yhteydessä on se, että barbi makasi samaan aikaan kurvit siveellisesti peitettyinä lelukasan alimmaisena. Se ei herättänyt tytössä seksuaalista kiinnostusta. Se oli jo se miksi tyttökin tiesi tulevansa. Nainen.

Mitä tästä kaikesta pitäisi päätellä? Vaikea sanoa. Joka tapauksessa jossain vaiheessa nuket jäivät. Niin rei'itettyt tyttönuket kuin barbi ja Ken, jos sillä sellaista sattui olemaan.

Lelut jäivät, sillä Nukke pääsi kiinni Aitoon Tavaraan. Jolla hyvässä lykyssä, niin Nukke ennen pitkää havaitsi, saattoi myös leikkiä.

5. näytös: Väsynyt pieni eläin

Seksi: Sana, jolle Nykysuomen sanakirjan vuoden 1985 painoksessa ei löytynyt selitystä. Jotain selittämätöntä?

Syy oli veljessä, joka oli allerginen, Nukelle sanottiin. Kun Nukke oli pieni, se ei halunnut mitään niin kuin koiraa. Pientä sisäsiistiä lemmikkiä, jota se olisi hoitanut ja vaalinut.

Veli muutti pois, mutta eläintä ei koskaan näkynyt.

Ei ennen kuin Aito Tavara muutti Nuken luokse asumaan. Tavara, joka myös aika usein näytti väsyneeltä pieneltä eläimeltä.

Sanotaan, että isännän voi tunnistaa koiransa perusteella. Sama naama, samat korvat tai yrmeä ilme paljastavat suhteen. Sanotaan myös, että iän myötä kauan yhdessä eläneet pariskunnat alkavat muistuttaa toisiaan.

Päivälehtien onnittelepalstat ovat täynnä nallekarhuja, nöponasuja ja kultapupuja. Pitkään suhteessa olevat kutsuvat toisiaan eläinten nimillä. Pahimillaan sananvaihto seurailee lastenkirjasta tuttuja kaavoja:

- Tule tänne, kultsipuppeli!
- Enkä tule, nökönasu.
- Tulisit nyt, isjänöllä on asiaa.

Ja niin edelleen. Mistä moinen tarve elukointiin, eikö seksissä sinänsä ole tarpeeksi?

Kaikki tietävät että alkuhuvan jälkeen intohimo laimenee tai muuttaa muotoaan. Nallekarhunimittely on yksi vaihtoehto. Isojen ihmisten leikit eivät tunnukaan tarpeeksi jänniltä sellaisenaan. Niihin tekee mieli lisätä jotakin lapsellista ja leikkisää. Mikä olisikaan sen leikkisämpää kuin muuttaa kumppani kokonaan leluksi, ainakin mielessään.

Nuken leluna alkanut elämä on siis jälleen palannut leluksi. Tosin kuminukkeja karvaisemmaksi, sen toisen vielä karvaisemman viereen, joka enemmän kuin mitään muuta haluaa olla Nuken kädellä lepäävä pieni, väsynyt eläin. Ja silloin kuin ei sitä, edes pehmoinen halinalle.

Kirjallisuutta:

Langford, Wendy, "'Snuglet Puglet Loves to Snuggle with Snuglet Piglet': Alter Personalities in Heterosexual Love Relationships". Teoksessa Lynne Pearce and Jackie Stacey (ed.), *Romance Revisited*. Lawrence & Wishart 1995.

Nykysuomen sanakirja WSOY 1985.

Rogers, Mary F., *Barbie Culture*. Sage 1999.